

N:o 92.

Af herr **C. J. F. Ljunggren**, om höjning af anslaget till befrämjande i allmänhet af slöjderna.

Till understöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrifva sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke själfva deltaga i yrkesarbetet, och som önska att genom inhämtande i främmande länder af nya arbetsmetoder m. m. förvärfva ytterligare insikter och erfarenhet, har Riksdagen år 1902 anvisat ett ordinarie anslag af 5,000 kronor, som oförändradt utgått under de två sistförflutna åren.

I min motion n:o 158 vid sistlidna riksdag gjorde jag framställning om detta anslags höjande till 10,000 kronor, alldenstund det redan första året visat sig, att anslaget var alltför knappt tillmätt.

Statsutskottets utlåtande med anledning af min motion var af följande lydelse:

»Till sådana understöd, hvarom i motionen förmäles, har Riksdagen år 1902 på ordinarie stat uppfört ett anslag af 5,000 kronor, hvilket belopp, enligt hvad af den då förebragta utredningen framgår, kommerskollegium ansett lämpligen kunna under dåvarande förhållanden för ändamålet anslås. Äfven om utskottet icke kan bestrida, att höjning af anslaget kan komma att visa sig behöflig, synes likväl tillräcklig erfarenhet härutinnan ännu icke hafva kunnat förvärfvas. På grund häraf och då i hvarje fall någon förhöjning af anslaget icke synes böra vidtagas, med mindre behovet af en sådan åtgärd blifvit genom utredning af vederbörande myndigheter ådagalagdt, får utskottet hemställa, att herr Ljunggrens förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Riksdagen fattade sitt beslut i enlighet med statsutskottets hemställan. Då i föreliggande statsverksproposition ofvannämnda anslag under den ordinarie titeln »Befrämjande i allmänhet af slöjderna» uppförts till oförändradt belopp 5,000 kronor och samma skäl fortfarande finnes för anslaget ökning, som jag i min förra motion tillät mig anföra, vågar jag ånyo fästa Riksdagens uppmärksamhet på den allmänna fördel å handtverkeriernas och den mindre industriens område, som skulle vinnas däri genom, att staten med tillräckliga medel understödde handtverksmästarnes stipendieresor.

Att det nuvarande anslaget 5,000 kronor är för knappt, har sistlidne höst ådagalagts genom kommerskollegii här nedan intagna underdåniga utlåtande med anledning af remiss af följande framställning till Kungl. Maj:t från centralstyrelsen för Sveriges industri- och handtverksorganisation.

Nämnda under sistlidne september aflättna underdåniga framställning var af följande lydelse:

»Till Konungen.

Åt sådana idkare af handverk och annan mindre industri, hvilka i allmänhet icke själfva deltaga i yrkesarbetet, ha på Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition de senare årens Riksdagar beviljat ett årligt anslag af 5,000 kr. för att bereda tillfälle till studier i främmande länder af nyare arbetsmetoder och dymedelst förvärfvandet af ökade insikter i tekniskt och kommersiellt hänseende o. s. v.

Centralstyrelsen för Sveriges industri- och handtverksorganisation, som på sin tid gjorde framställning hos Eders Kungl. Maj:t i ofvanberörda syfte och sedermera fått sig anförtrödt att afgifva förberedande yttrande om de sökande, har kunnat konstatera det stora intresse, hvarmed denna sak omfattats i de kretsar, som däraf berörts, och vågar på grund af vunnit erfarenhet säga, att utbytet af hittills företagna stipendieresor för de orter och grenar af industri och handverk, hvilka nåtts af resultaten af dessa studier och impulser, visat sig godt och för framtiden löftesbringande.

Med tacksamt erkännande häraf beslöt centralorganisationens för Sveriges industri och handverk årsmöte i juli månad innevarande år att hos Eders Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om ett ökad anslag för detta ändamål — detta under betonande af att, om vår inhemska industri skall kunna tillfredsställa nutidens högt uppdrifna fordringar, måste dess utöfvare hämta ingifvelser från de stora industricentra. Vidare ansåg årsmötet det alldeles otvifvelaktigt, att de erfarenheter, som själfständiga

yrkesutöfvare äro i tillfälle att inhämta utomlands, bäst komma den svenska industrien till godo, då de med säkerhet återkomma till fäderneslandet och där göra sina erfarenheter fruktbarande genom att inplanta dem hos sina arbetare.

Centralstyrelsen, som nu går att fullgöra årsmötets uppdrag, erinrar sig därvid det ganska gynnsamma mottagande en enskild motionärs yrkande i denna riktning rönt af statsutskottet vid detta års riksdag, och då exempelvis i vårt broderland Norge motsvarande önskemål tillgodosetts på ett långt frikostigare sätt, än hvad hittills skett i vårt land, vågar centralstyrelsen hoppas på ett välvilligt tillmötesgående af årsmötets underdåniga anhållan, det Eders Kungl. Maj:t behagade till 1905 års Riksdag göra nådig framställning om ett anslag af 25,000 kr. för ofvan sagda ändamål.

Underdånigst

Centralstyrelsen för Sveriges industri- och handtverksorganisation

C. J. F. LJUNGGREN,

Ordförande.

N. J. Welinder,

Sekreterare.»

Kommerskollegii underdåniga utlåtande med anledning af förestående framställning är afgifvet den 11 oktober 1904 och lydde sålunda:

»Sedan Riksdagen, med bifall till hvad Eders Kungl. Maj:t uti nådig proposition den 14 januari 1902 angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit, under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet af slöjderna» till understöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrefve sin verksamhet i en omfattning, att de i allmänhet icke själfva deltoge i yrkesarbetet, och som önskade genom inhämtande i främmande länder af nya arbetsmetoder m. m. förvärfva ytterligare insikter och erfarenhet, uppfört ett särskildt anslag af 5,000 kr., samt Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref till kommerskollegium den 31 december 1902 uppdragit åt kollegium att årligen ej mindre på lämpligt sätt meddela allmänheten underrättelse om anslaget med föreläggande af viss tid, inom hvilken de, som önskade komma i åtnjutande af ifrågavarande understöd, skulle till kollegium ingifva ansökning därom samt med tillkännagifvande om de uppgifter, sådan ansökning borde innehålla, och om de intyg, hvaraf densamma borde vara åtföljd, än äfven därefter, sedan kollegium inhämtat yttrande från centralstyrelsen för Sveriges handtverks- och indu-

striföreningar, eller, som denna styrelse nu benämnas, centralstyrelsen för Sveriges industri- och handtverksorganisation, till Eders Kungl. Maj:t öfverlämna de inkomna ansökningarna med underdånigt förslag å dem, som företrädesvis böra komma i åtanke vid anslagsbeloppets fördelning, har i en till Eders Kungl. Maj:t ingifven skrift centralstyrelsen för Sveriges industri- och handtverksorganisation efter uppdrag af centralorganisationens för Sveriges industri- och handverk årsmöte innevarande år i underdånighet anhållit, det Eders Kungl. Maj:t täcktes till 1905 års Riksdag göra nådig framställning om höjning af ifrågavarande anslag till 25,000 kronor, till stöd för hvilken ansökning anförts hufvudsakligen, att centralstyrelsen på grund af vunnen erfarenhet vågade uttala, att utbytet af hittills företagna stipendieresor visat sig godt och för framtiden löftesbringande, att, om vår inhemska industri skulle kunna tillfredsställa nutidens högt uppdrifna fordringar, deras utöfvare måste inhämta ingifvelser från de stora industricentra, samt att det vore otvifvelaktigt, att de erfarenheter, som själfständiga yrkesutöfvare vore i tillfälle att inhämta utomlands, komme den svenska industrien till godo, enär ifrågavarande understödstagare med säkerhet återkomme till fäderneslandet och där gjorde sina erfarenheter fruktbarande genom att inplanta dem hos sina arbetare.

Kommerskollegium, som genom nådig remiss fått sig anbefalldt att i detta ärende afgifva underdånigt utlåtande, får i sådant afseende med återställande af remissakten i underdånighet anföra följande.

Antalet af de för erhållande af understöd från anslaget i fråga till kollegium inkomna ansökningarna hafva år 1903 — eller det första år, för hvilket anslaget utgått — uppgått till 70 och under innevarande år utgjort 39; och har anslaget fördelats sålunda, att reseunderstöd beviljats år 1903 åt 12 personer och år 1904 åt 11 med belopp växlande från 300 kr. till och med 550 kr., därvid i fråga om reseunderstödens belopp hänsyn tagits till bland annat resornas längd och lefnadskostnaderna i de länder, där vederbörande sökande skulle uppehålla sig.

Då med anslagsbeloppets nuvarande begränsning icke alla de sökande, hvilka visat sig kompetenta, kunnat erhålla reseunderstöd från ifrågavarande anslag, finner kollegium, med hänsyn härtill samt med afseende å hvad i förevarande framställning anförts särskildt beträffande de goda resultaten af de med understöd från anslaget hittills företagna resorna, i likhet med centralstyrelsen en förhöjning af anslaget af omständigheterna påkallad.

Beträffande beloppet af den ifrågasatta förhöjningen synes kollegium emellertid anledning för närvarande icke föreligga att i sådant afseende

föreslå mer än 5,000 kr., en förhöjning, som i allt fall innebär en fördubbling af det nuvarande anslagsbeloppet.

Kollegium får alltså i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd att ifrågakvarande, med 5,000 kr. nu utgående anslag till reseunderstöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrefve sin verksamhet i den omfattning, att de i allmänhet icke själfva deltog i yrkesarbetet, må varda höjdt med 5,000 kr. och sålunda för framtiden tills vidare komma att utgå och å ordinarie stat uppföras med belopp af 10,000 kronor.

I anseende till detta gynnsamma uttalande af kommerskollegium och med stöd af statsutskottets här ofvan intagna utlåtande vid förliden riksdag hade man ju anledning att göra sig förhoppning, att Kungl. Maj:t skulle hafva beslutat göra framställning till Riksdagen om nämnda ordinarie anslags ökning till det belopp, kommerskollegium föreslagit, eller just samma belopp, hvarom min motion sistlidna riksdag rörde sig. Då nu så icke skett, har jag vågat ånyo motionera i frågan med bibehållande af samma anslagsyrkande som förlidet år. Det kunde för frågans bedömande hafva sitt särskilda intresse att taga i betraktande, huru pass omfattande landets handtverksmästarekår i själfva verket är. Enligt senaste statistik funnos år 1902 icke mindre än 51,089 själfständiga handtverksidkare i riket. Detta är ju ett högst respektabelt antal, som i och för sig borde kunna vitsorda behovet af större anslag för resestipendier än det nuvarande obetydliga beloppet af allenast 5,000 kronor, hvilket belopp också enligt kommerskollegii åsikt är otillräckligt för att komma alla kompetenta sökande till del. Och det förhåller sig tyvärr också på det sättet, att man icke ens för den närmaste framtiden kan se någon möjlighet att med ett otillräckligt stipendieanslag tillfredsställa ens de mest kompetenta sökande, då för det första vid upprepade ansökningar en viss ordningsföljd alltid måste komma att tillämpas, som måhända stundom sätter många meriterade tillbaka ett eller annat år för andra lika berättigade, och för det andra det knappast kan vara att förvänta, att vederbörande skola under en följd af år vilja upprepa sina ansökningar om stipendier, till hvilkas erhållande sådan ringa sannolikhet förefinnes, om än meriterna kunna vara aldrig så utmärkta.

Å andra sidan kan det icke vara tänkbart, att man genom minskning af beloppet för studieresorna skulle kunna vinna något beträffande ökad antal stipendier, ty de hittills utgifna beloppen äro visst icke för höga, snarare motsatsen.

Jämför man det för handtverksmästares stipendieresor afsedda beloppet 5,000 kronor med det för arbetares i de särskilda näringsyrkena i riksstaten uppförda beloppet 35,000 kronor, torde den bristande öfverensstämmelsen dem emellan oförtydligt framgå icke allenast därutinnan, att det gifvetvis bland landets handtverksmästare förefinnes ett relativt större antal personer, som kunna anses lämpliga för åtnjutande af statens reseunderstöd, än yrkesarbetarnes klass omfattar, utan afven därutinnan, såsom också af kommerskollegium vitsordats, att handtverksmästarestipendiaterna med all säkerhet återkomma till fäderneslandet och där göra sina erfarenheter fruktbarande genom att inplanta dem hos sina arbetare, vid hvilket förhållande sålunda mångdubbelt gagn skulle kunna vinnas af mästarnes stipendieresor.

Statistiken för år 1902 utvisade, att näringsarbetarne kunde fördelas sålunda:

handtverksarbetare	45,319 st.
fabriksarbetare	263,244 »
bergsbruksarbetare	30,750 »
hvertill kunde läggas <u>mejeriarbetare</u>	<u>5,500 »</u>

Summa 344,813 näringsarbetare.

Af detta stora antal arbetare — som numera får taxeras till cirka 350,000 — lär man nu kunna frånräkna en stor del, som såsom icke varande »fackarbetare» knappast kunna komma att reflektera på sökande af resestipendier. Blott med approximativ beräkning kan man emellertid komma till något resultat härutinnan, och torde det sålunda få antagas tillnärmelsevis riktigt, att antalet fackarbetare utgör cirka 250,000. För dessas vidkommande är emellertid 35,000 kronor anvisadt till stipendieresor, under det att för långt öfver 50,000 handtverksmästare blott utgår 5,000 kronor.

För min del behjartar jag fullt och inser fördelen af tillräckligt anslag för fackarbetares studieresor och hoppas, att det nu utgående anslaget måtte vinna ökning i mån af näringarnas utveckling, så mycket snarare som näringarna själfva vinna gagn af arbetarnes ökade insikt i yrkena. Jämförelsen, som jag här gjort, har emellertid tillkommit för att ådagalägga behovet af att mästarnes stipendieanslag måtte komma i bättre öfverensstämmelse med det mycket äldre anslaget för fackarbetarnes stipendieresor.

Då år 1903 mästarestipendier för första gången skulle utdelas, väckte saken det lifligaste intresse öfverallt i landets handtverkskretsar.

70 sökande anmälde sig, och fördelade sig dessa å 32 yrken och 46 olika platser i riket.

Resultatet blef, att af dessa 70 sökande kunde blott 12 erhålla stipendier, växlande mellan 300 och 500 kronor, för det mesta dock 400 kr.

Stipendierna tillkommo följande yrken:

bagare, bildhuggare, bokbindare, fotokemigraf, färgare, körsnär, metallfabrikör, målare, skomakare, skraddare, snickare och vagnmakare, d. v. s. en representant för hvartera af dessa yrken.

Andra året, som stipendier utdelades, funnos emellertid blott 39 sökande. Att minskning inträdt, hade sin giltiga förklaring dels däri, att det under tiden blifvit bekant i landet angående anslaget obetydlighet och om den ringa sannolikheten, som funnes att utfå resestipendium, dels ock i den helt naturliga obenägenheten hos sökandena att utsätta sig för upprepadt afslag, som gifvetvis hos konkurrenter i yrket skulle kunna framkalla obehagliga reflexioner.

De 11 sökande, som 1904 undfingo stipendier, fördela sig på följande lika många yrken:

byggmästare, fotograf, formmakare, förgyllare, guldsmed, målare, smidesfabrikant, svarfvere, snörmakare, tennjutare och mindre mekanisk fabrikant.

Stipendiebeloppen blefvo 400—550 kr., mest dock det lägre beloppet.

Då man betänker, att det finnes cirka 60 olika yrken bland handverk och mindre industri, och att, såsom ofvan anförts, dessa yrkens representanter uppgå till öfver 51,000 personer, lär det vara uppenbart, att dessa näringsidkare för det närvarande icke i anförda hänseende uppmärksammas på sådant sätt, som man kan säga det är statens plikt att göra.

Statsutskottet yttrade förlidet år, att någon förhöjning af anslaget icke synes böra vidtagas, med mindre behovet af en sådan åtgärd blifvit genom utredning af vederbörande myndigheter ådagalagdt. Då, såsom här ofvan anförts, kommerskollegium lifligt förordat ökning af stipendieanslaget från nuvarande 5,000 kronor till 10,000 kronor, torde det af statsutskottet önskade officiella vitsordandet af behovet af förevarande åtgärd nu förefinnas.

Näringarna äro i behof af all den hjälp och uppmuntran, som statsintresset kan gifva, och därvid bör då icke förbises den klass näringsidkare, som mera än någon annan behöfver det allmännas understöd till vinnande af framsteg och ökade insikter i yrket. Särskildt torde denna statens medverkan vara nyttig under en tid, då den större industrien söker att inkräkta på handtverkeriernas område, därvid beklagligen understödd af

den tilltagande utländska konkurrensen och den sedan länge inrotade smaken för allt utländskt.

På grund af hvad jag sålunda anfört vågar jag hemställa,

det Riksdagen måtte besluta, att det i årets statsverksproposition under sjunde hufvudtitelns ordinarie utgifter uppförda anslaget till »befrämjande i allmänhet af slöjderna» skall för år 1906 ökas med 5,000 kronor till understöd åt sådana idkare af handtverk och annan mindre industri, hvilka bedrifva sin verksamhet i den omfattning, att de själfva i allmänhet icke deltaga i yrkesarbetet, och som önska att genom inhämtande i främmande länder af nya arbetsmetoder m. m. förvärfva ytterligare insikter och erfarenhet.

Stockholm den 28 januari 1905.

C. J. F. Ljunggren.
